

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ι. ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

**ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ
ΕΙΣ ΧΩΡΙΑ ΠΛΑΤΩΝΙΚΑ**

*Ανάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «ΠΛΑΤΩΝ», τόμ. ΙΗ' (1966), τεύχη 35/36

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΦΥΛΗΣ 32 — ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΕΙΣ ΧΩΡΙΑ ΠΛΑΤΩΝΙΚΑ

Ἐν τοῖς ἐξῆς σημειούμεθα παρατηρήσεις εἰς χωρία τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος.

357 A. Ὁ γὰρ Γλαῦκων αἰεὶ τε ἀνδρειότατος ὢν τυγχάνει πρὸς ἅπαντα, καὶ δὴ καὶ τότε τοῦ Θρασυμάχου τὴν ἀπόρρησιν οὐκ ἀπεδέξατο.

Οὕτω φέρεται ἐν ταῖς ἐκδόσεσι, στοιχούσαις εἰς τὰ πλεῖστα χειρόγραφα (A.D.M.), ἀλλ' ὁ Burnet προσέθηκεν εἰς τὸ αἰεὶ τε τὸ δὴ κατὰ τὴν γραφὴν ἐνὸς κώδικος (F). Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι δὲν λείπεται παρὰ Πλάτωνι χωρία, ἐν οἷς ἡ τοῦ αἰεὶ ἔννοια συνάπτεται πρὸς τὴν τοῦ δὴ, οἷον «αἰεὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας . . . (Φαίδ. 59 E), «σὺ μὲν γὰρ δὴ (ἀνυπόδητος εἶ) αἰεὶ . . . (Φαίδρ. 223 A)· ἀλλ' ὀκνοῦμεν σφόδρα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἦτο δυνατόν ὁ φιλόσοφος νὰ γράψῃ αἰεὶ τε δὴ καὶ μετ' ὀλίγας λέξεις νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ δὴ (καὶ δὴ καὶ) συγχωρῶν τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τοῦ αὐτοῦ μορίου ἐπαναλήψεως, ποιᾶν τινα δυσαρμοσίαν.

358 A. Οὐ τοίνυν δοκεῖ, ἔφη, τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ τοῦ ἐπιπόνου εἶδους, ὁ μισθῶν θ' ἔνεκα καὶ εὐδοκιμήσεων διὰ δόξαν ἐπιτηδευτέον, αὐτὸ δὲ δι' αὐτὸ φευκτέον ὡς ὃν χαλεπόν.

Εἰ μὴ συνεφώνουν περὶ τὴν γραφὴν πάντα τὰ χειρόγραφα, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποληφθῇ ὅτι τὸ διὰ δόξαν εἶναι παρέγγραπτον, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς γεγραμμένον ἀλλὰ παρενεβλήθη ἢ προσεγράφη ὕστερον ὡς ἐρμῆνευμα καὶ σχόλιον. Νῦν δὲ θεωρητέον ὡς γνήσιον καὶ χρησιμεῦον ὡς ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ εὐδοκιμήσεων, ὅπερ σημαίνει τὰς τιμὰς· αὗται δ' ὀφείλονται εἰς τὴν περὶ αὐτῶν (ἀγαθῆν) γνώμην τῶν ἀνθρώπων (=διὰ δόξαν).

Συνήθως ἐρμηνεύεται τοῦτο πλημμελῶς, ὡς ἂν τὸ δόξα ἦτο προσθήκη εἰς τὸ μισθῶν καὶ εὐδοκιμήσεων, οἷον «en vue de salaire et de la bonne renommée et pour sauver sa reputation» (E. Chambry) — «um des Lohnes und der übrigen Vorteilen, die aus ihnen hervorgehen» (Ot. Apelt) — «ἐξ αἰτίας τοῦ μισθοῦ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς κοινωνικῆς προκοπῆς καὶ ὑπόληψεως» (Κ. Γεωργούλης). Ἀλλὰ τοιαῦταί τινες ἐρμηνεῖαι θὰ συνεχωροῦντο, ἂν πρὸ τοῦ

δόξαν ὑπῆρχε τὸ καί, ὅπερ δὲν συμβαίνει. (Σφαιερὰ δ' εἶναι ἡ ἔρμηνεία τοῦ Apelt ἄλλως τε καὶ διότι τὸ δόξα οὐδέποτε σημαίνει Vorteile (1)).

Ὁρθὴ θὰ ᾔτο ἡ ἔρμηνεία ἤδε : οἱ πολλοὶ ὅμως δὲν συμφωνοῦν ἀλλὰ κατατάσσουν τὴν δικαιοσύνην εἰς τὸ ἐπίπονον ἐκεῖνο εἶδος τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἀσκῆ τις χάριν ἀμοιβῶν (δωρεῶν) καὶ τιμῶν προερχομένων ἐκ τῆς καλῆς φήμης του (2), ἐνῶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρέπει νὰ τὸ ἀποφεύγῃ ὡς δύσκολον.

Τὴν φράσιν «μισθῶν θ' ἔνεκα καὶ εὐδοκιμήσεων διὰ δόξαν» ἔρμηνεύει αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεὺς δι' ὧν λέγει κατωτέρω, (361 C) : ἔσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι», ἐνθα τὸ «τιμαὶ καὶ δωρεαὶ» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ πρόσθεν «μισθῶν θ' ἔνεκα καὶ εὐδοκιμήσεων», τὸ δὲ «δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι» πρὸς τὸ «διὰ δόξαν».

Λοιπὸν εἶναι πρόδηλον ὅτι τὸ διὰ δόξαν οὐδὲν προστίθησι νέον ἀλλ' εἶναι μόνον προσδιορισμὸς τῶν προηγουμένων· τὸ δὲ νόημα εἶναι ὅτι «οἱ δίκαιοι ἀπολαύουσι δωρεῶν καὶ τιμῶν, διότι ἔχουσι καλὴν φήμην (ὑπόληψιν)». Ῥητέον ὅτι ὁ Γ. Βασμανόλης (3) προσκρούσας εἰς τὸ χωρίον ὑπέλαβεν αὐτὸ ἐφθαρμένον· διὸ καὶ ἐπανορθοῖ γράφων αὐτὸ (τούτου μὲν τοι φῦσαι) : δοκεῖ, ἔφη». Ἀλλὰ τοιαύτη εἰκασία εἶναι ἀπίθανος· διότι οὐ μόνον ἀπέχει πάμπολυ τῆς παραδεδομένης γραφῆς, ἀλλὰ καὶ διότι θὰ παρεῖχε φράσιν ἀνελλήνιστον. Λέγεται μὲν ὀρθῶς ὅτι τι (π. χ. ἡ δικαιοσύνη) ἐστὶ . . . τοῦ ἐπιπόνου εἶδους, οὐχὶ δὲ ὅτι φύεται . . . τοῦ εἶδους. Τὸ χωρίον δεῖται οὐχὶ διορθώσεως ἀλλ' ὀρθῆς ἔρμηνείας.

358 E. καὶ ὁ πρῶτον ἔφην εἶρεῖν, περὶ τούτου ἄκουε, τί οἶόν τε καὶ ὅθεν γέγονε δικαιοσύνη.

Ἐνταῦθα οἱ κώδικες παρέχουσι διαφόρους γραφάς. Οἱ AM ἔχουσι τί ὄν τε, ὁ F οἶόν τε, ὁ D τί οἶόν τε, ὁ Monacensis τί οἶονται.

Ὅθεν εὐρὺ παρέχεται στάδιον εἰς εἰκασίας καὶ προτιμήσεις. Ὁ Hermann δέχεται τὴν γραφὴν τοῦ D, ὁ Stallbaum, ὁ Maass καὶ ὁ Chambry τὴν τοῦ F, ὁ Burnet τὴν τοῦ AM καὶ ἄλλοι παραπλήσια ποιοῦσι.

Πασῶν τῶν γραφῶν τούτων τὰ μάλιστα ἀτυχῆς καὶ ἀπόβλητος φαίνεται ἡμῖν ἡ «τί οἶόν τε καὶ ὅθεν», ὡς ἀνελλήνιστος καὶ ἀφόρητος.

Τὴν ὀρθὴν γραφὴν ὑποδεικνύουσι, νομίζομεν, οὐ μόνον τὸ μικρὸν πρόσθεν (358 C) κείμενον «καὶ πρῶτον μὲν ἐρῶ δικαιοσύνην οἶον εἶναί φασι καὶ ὅθεν γεγονέναι» ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς ἐρωτήσεως «ὅθεν γέγονε δικαιοσύνη». Λέγομεν τοῦτο, διότι τὸ ὅθεν δύναται μόνον πρὸς τὸ οἶον (ὅποιον) νὰ συναφθῇ, καθὰ δὴ καὶ τὸ τί μόνον πρὸς τὸ πόθεν νὰ συνδεθῇ. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐν

1) Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τὸ Λεξικὸν Βερναρδάκη ἔρμηνεύει μόνον τὴν εὐκολὸν ἀρχὴν : οὐ τοίνυν δοκεῖ τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ τοῦ ἐπιπόνου εἶδους . . . (σελ. 281 A) !

2) Ἡ λέξις δόξα εἶναι μέση λέξις καὶ σημαίνει τὸ τί δοκεῖ ἡμῖν περὶ τῶν ἄλλων· ἢ τί δοκεῖ τοῖς ἄλλοις περὶ ἡμῶν, τουτέστι γνώμη, φήμη, εἴτε ἀγαθὴ εἴτε κακὴ· ὅθεν λέγεται κακὴ δόξα, κακαὶ δόξαι (αὐτ. 363 E). Ἀλλ' ὅμως ἐπικρατεῖ συνήθως ἡ καλὴ ἔννοια, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν παρ' ἡμῖν λέξιν φήμη.

3) Ἐν τῷ προκειμένῳ περιοδικῷ, ἔτος 1964, σελ. 188 ἐξ.

τῆ ἀρχαία γλώσση ἡμῶν κρατοῦσα κανονικὴ σύνταξις. Ἐγγραφή λοιπὸν πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος οἶόν τε ἢ μᾶλλον οἶόν τοι καὶ ὄθεν Μόνον εἰς τοιοῦτου εἴδους γραφὴν (OION TI) προσπίπτων ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀντιγραφέως ἠδύνατο νὰ ἀποπλανηθῆ καὶ παρασυρθῆ εἰς τὴν γραφὴν τί οἶόν τε, ἣν παρέχει ὁ Γ).

Ὅπως ἂν ἔχη, διὰ μὲν τοῦ οἶον δηλοῦται ἡ οὐσία, διὰ δὲ τοῦ ὄθεν ἡ καταγωγὴ τῆς δικαιοσύνης. Πβλ. τὸ κατωτέρω 359 A « . . . καὶ εἶναι δὴ ταύτην γένεσιν τε καὶ οὐσίαν δικαιοσύνης . . . ».

359 C : εἴη δ' ἂν ἡ ἐξουσία ἦν λέγω τοιάδε μάλιστα, εἰ αὐτοῖς γένοιτο οἴαν ποτέ φασι δύναιεν Γύγη τῷ τοῦ Λυδοῦ.

Αὕτη εἶναι ἡ παραδεδομένη γραφή, ἣν ὅμως πάντες ἀποστέρουσιν. Ἦδη ὁ Wirgand ἐθεώρησε τὸ Γύγου ὀβελιστέον, ἣν γνώμην καὶ ἄλλοι ἀπεδέξαντο. Ὁ Stallbaum διώρθωσε μεταβαλὼν τὴν πτῶσιν εἰς δοτικὴν, τῷ Γύγη, ὑπολαβὼν δὲ τὸ τοῦ Λυδοῦ προγόνω ὡς παρέγγραπτον ἔθηκεν ἐντὸς ἀγκυλῶν. Περαιτέρω τολμηρίας καὶ αὐθαιρεσίας χωρῶν ὁ Jowett ἔγραψε Γύγη τῷ Κροῖσω τοῦ Λυδοῦ προγόνω, ὅπερ καὶ ὁ Wilamowitz ἐνέκρινεν. Ὁ δὲ Burnet γράφει τῷ [Γύγου] τοῦ Λυδῶν προγόνω. Πλὴν ὅμως θὰ ἦτο ἄτοπος ἢ παντελῆς παράλειψις τοῦ ὀνόματος τοῦ Γύγου, εἰς ὃν ἄλλως ἀναφέρεται τὸ ἐπόμενον αὐτόν. Κάλλιον καὶ ἐπιτυχέστερον γράφει ὁ ἡμέτερος Γεωργούλης Γύγη τῷ τοῦ Λυδοῦ προγόνω. Ἄλλ' ἴσως οὐχὶ ὀρθῶς νομίζει ὅτι διὰ τοῦ Λυδοῦ νοοῦνται οἱ Λυδοὶ (οἱ κάτοικοι τῆς Λυδίας). Διότι πρῶτον μὲν δὲν ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, καθὰ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων (π. χ. ὁ Τοῦρκος = οἱ Τοῦρκοι, ὁ Γάλλος = οἱ Γάλλοι). Ἐπειτα δέ, ὅπερ καὶ κυριώτατον, δὲν ἦτο δυνατὸν ὁ μυθικὸς Γύγης νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ὁ πρόγονος τῶν Λυδῶν. Διότι, ὅσον καὶ ἂν ἐγένετο ὕστερον παντοδύναμος, ὅμως ἦτο τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτης τοῦ τότε βασιλέως τῆς Λυδίας· πῶς λοιπὸν ὁ ἄλλοτε δοῦλος τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὀνομασθῆ πρόγονος αὐτῶν ;

Ὁ παντοδύναμος ἐκεῖνος Γύγης, ὁ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ ὀφείλων εἰς ὃν τυχαίως εὔρε μαγικὸν δακτύλιον («τὸν Γύγου δακτύλιον», ὡς λέγεται ἀλλαχοῦ τῆς Πολιτείας (10, 612 B), παρίσταται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος κατὰ τρόπον μυθικὸν (εἶναι ποιμένα θητεύοντα παρὰ τῷ τότε Λυδίας ἄρχοντι)). Ἐμφερῶς μὲν πάντως, ἀλλ' ἱστορικώτερον καὶ σαφέστερον, (ἀνευ τοῦ μαγικοῦ δακτυλίου) ἀπεικονίζεται ὁ Γύγης ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (1, 8 ἐξ.) ὡς «Γύγης ὁ Δασκύλου εἰς τῶν αἰχμοφόρων (πβλ. τὸ πλατωνικὸν θητεύοντα) τοῦ βασιλέως Κανδαύλου». (Κατ' ἀμφοτέρας τὰς διηγήσεις ὁ Γύγης συμφωνήσας μετὰ τῆς βασιλίσσης ἐφόνευσε τὸν βασιλέα καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν).

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἄλλ' ἤδη ἐρωτᾶται τίς εἶναι ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος Λυδός, οὗ πρόγονος ἐγένετο ὁ Γύγης ; Πολλοὶ ἀποφαίνονται ὅτι εἶναι ὁ Κροῖσος, οὗ τὸ ὄνομα, ὡς εἶδομεν, εἰσῆγαγον εἰς τὸ κείμενον. Τὴν γνώμην ταύτην νομίζομεν πιθανωτάτην, ἀλλ' ἀποκρούομεν διαρρήδη τὴν εἰς τὸ κείμενον εἰσδοχὴν τοῦ ὀνόματος ἐκεῖνου. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι ἡ παράλειψις ἐγένετο ἀπὸ σκοποῦ καὶ ἐπίτηδες. Ὁ ἀριστοκρατικὸς δηλαδὴ καὶ ὑψηλόφρων Πλάτων ἀπηξίωσε νὰ εἴπη τὸ

ὄνομα τοῦ (βαρβάρου) Κροΐσου καὶ ἠρκέσθη εἰς τὴν μνείαν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ. Ὡς Λυδὸν δὲ φαίνεται ὅτι ἐγίνωσκον οἱ Ἕλληνες τὸν Κροΐσον, διδαχθέντες ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (1, 6) ὅτι Κροΐσος Λυδὸς μὲν ἦν τὸ γένος, παῖς δὲ Ἀλυάρτεω.

Ἐξήγησις· θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι ἡ ἐξουσία, περὶ ἧς ὀμιλῶ, ἀκριβῶς τοιαύτη, ἐὰν ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς τόση δύναμις, ὅσην κάποτε εἶχε, λέγουν, ὁ Γύγης ὁ πρόγονος τοῦ Λυδοῦ.

360 C ἐπεὶ ὅπου γ' ἂν οἴηται ἕκαστος οἷός τ' ἔσεσθαι ἀδικεῖν, ἀδικεῖ.

Φαίνεται μοι παράδοξον ὅτι ἐν ἐκδόσεσιν, οἷαι ἡ τοῦ Jowett καὶ τοῦ Burnet, κεῖται τὸ ἀδικεῖν ἀντὶ τοῦ ἀδικεῖ. Διότι οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη ἐνταῦθα θέσιν τὸ ἀπαρέμφατον ὡς ἐξαρτώμενον δῆθεν ἐκ λεκτικοῦ ῥήματος. Τούναντίον ἀπαιτεῖται ῥῆμα τῆς διὰ τοῦ ἐπεὶ εἰσαγομένης αἰτιολογικῆς προτάσεως. Παράπεμπομεν εἰς τὸ εὐθύς κατωτέρω (360 D) χωρίον, ἐνθα τὸ ἐπεὶ, προηγούμενον ὡσαύτως ἐτέρας δευτερευούσης προτάσεως, ἔχει τὸ προσῆκον ῥῆμα (ἐπεὶ, εἴ τις . . . , ἀθλιώτατος ἂν . . . δόξειεν εἶναι . . .).

361 E : ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται τελευτῶν πάντα κακὰ παθῶν

Εἶναι πιθανώτατον ὅτι μετὰ τὸ τελευτῶν ἐξέπεσε τὸ δέ. Πβλ. Θεαίτ. 150 E «τά τε λοιπὰ ἐξήμβλωσαν . . . καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ μαιευθέντα . . . ἀπώλεσαν . . . τελευτῶντες δ' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἔδοξαν ἀμαθεῖς εἶναι». Παρεμφερές εἶναι τὸ ἐν Πολ. 8, 560 B «τελευτῶσαι δὴ κατέλαβον . . . τὴν ἀκρόπολιν».

Μετὰ τὸ πάντα τοῦ μνημονευθέντος χωρίου ὁ κῶδιξ F ἔχει τὰ (πάντα τὰ κακὰ) ἧτις ὅμως γραφὴ δὲν φαίνεται ὀρθή· διότι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ὀρισμένων κακῶν ἀλλὰ περὶ παντὸς εἴδους κακῶν. Ἐπιθι παρεμφερές χωρίον τῆς Πολιτείας (5, 474 E), ἐνθα λέγεται «ἐνὶ λόγῳ πάσας προφάσεις προφασίζεσθέ τε καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε . . . », ἧτοι μεταχειρίζεσθε παντὸς εἴδους προφάσεις καὶ τολμᾶτε νὰ προφέρετε παντὸς εἴδους ἐκφράσεις.

362 B. (φήσουσι) πρῶτον μὲν ἄρχειν ἐν τῇ πόλει δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι . . .

Ξενιζόμεθα σφόδρα ὅτι οὐδεὶς, καθόσον γινώσκομεν, προσέκρουσεν εἰς τὴν δοτικὴν, ἧτις οὐδεμίαν ἔχει ἐνταῦθα πρέπουσαν θέσιν, ὅπου εὐλόγως προσεδοκᾶτο αἰτιατικὴ : (φήσουσιν) ἄρχειν (τοῦτον) ἐν τῇ πόλει δοκοῦντα δίκαιον εἶναι.

Ἡ σύνταξις εἶναι προφανῶς ἀνώμαλος καὶ παράδοξος, ἴσως δὲ θὰ παρέμενε τοιαύτη, ἂν μὴ τὸ αὐτὸ νόημα ἐπανελαμβάνετο ὀλίγῳ κατωτέρω (363 A) διὰ τοῦ : ἵνα δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι γίγνηται ἀπὸ τῆς δόξης ἀρχαί τε καὶ γάμοι . . . Ἐνταῦθα ἡ ἐννοια τοῦ ἄρχειν ἐδηλώθη διὰ τοῦ γίγνεται ἀρχαί . . . αὐτῷ δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι. Ἡ ἐκφρασις αὕτη ποιεῖ καταφανές ὅτι ὁ Πλάτων γράφων ἐκεῖ ἄρχειν εἶχεν ἐν νῷ ὅ,τι κατωτέρω εἶπεν ἀναλυτικώτερον γίγνεσθαι ἀρχάς (τούτω, αὐτῷ) . . . Ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ προκειμένη ἀνώμαλος σύνταξις εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ σύνταξις — ὡς νῦν δὴ λέγεται — κατὰ τὸ νοούμενον (τὸ ἄρχειν συνετάχθη ὡς τὸ γίγνεσθαι ἀρχάς).

Παρεμφερής (δηλαδή κατά τὸ νοούμενον) εἶναι ἡ σύνταξις τοῦ «οἱ δὲ τῆς τῶν θεῶν ὑπ' ἀνθρώπων παραγωγῆς τὸν Ὅμηρον μαρτύρονται» (364 D), ἐνθα τὸ μαρτύρονται συντάσσεται μετὰ γενικῆς, ὡσεὶ ἐκεῖτο μάρτυρας ἐπάγονται ὅπερ καὶ λέγεται ὀλίγῳ πρόσθεν (364 C) «τούτοις . . . μάρτυρας ποιητὰς ἐπάγονται».

Τὸ ἤδη μνημονευθὲν χωρίον (363 A) συμπληροῦται διὰ τοῦ καὶ ὅσαπερ Γλαύκων διῆλθεν ἄρτι, ἀπὸ τοῦ εὐδοκιμεῖν ὄντα τῷ δικαίῳ (=καὶ ὅσα ἄλλα ἐξέθηκε πρὸ ὀλίγου ὁ Γλαύκων, ὅσα δηλαδή συμβαίνουν εἰς τὸν δίκαιον ἐκ τῆς καλῆς φήμης του).

Ἄλλα τῶν χειρογράφων ἔχουσι τῷ δικαίῳ, ἄλλα δὲ τὸναντίον τῷ ἀδίκῳ, ἄλλο δέ τι παραλείπει τὴν δοτικὴν. Ἐκάστη τῶν παραδόσεων τούτων δύναται λογικῶς νὰ ὑποστηριχθῆ, μάλιστα δὲ ἡ τελευταία, ἡ παραλείπουσα τὰ εὐκόλως νοούμενα. Εὐκόλως δὲ νοοῦνται τὰ τῷ δικαίῳ ἢ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ· διότι, καὶ ἂν ἐγκριθῆ τὸ τῷ δικαίῳ, πρέπει νὰ νοηθῆ πάντως ὡς ἰσοδύναμον τῷ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ.

Ἐκ τῶν γραφῶν τούτων ὁ Wilamowitz προτιμᾷ τὴν «τῷ δικαίῳ», φρονῶν ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν μνημονευομένην συμβουλήν τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων (οἵτινες λέγουσι πόσα καλὰ γίνονται εἰς τὸν δίκαιον. Πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν ἀντιπαρατηροῦμεν ὅτι τὸ βάρος τοῦ λόγου πίπτει οὐχὶ ἐπὶ τῆς συμβουλῆς τῶν γονέων ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἤδη ὑπὸ τοῦ Γλαύκωνος [εἰρημένων, καθ' ἃ πολλὰ ἀγαθὰ (τῷ ἀδίκῳ, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, τῷ παντάπασιν μὲν ἀδίκῳ, ἀλλ' ἐνίοτε, ἐν ἀνάγκῃ καὶ καιροῦ παρατυχόντος, δοκοῦντι δικαίῳ).

Λοιπὸν ὁ Πλάτων ἢ οὐδεμίαν ἔγραψε δοτικὴν, ἢ, ἂν ἔγραψεν, αὕτη θὰ ἦτο τὸ τῷ ἀδίκῳ· διότι τὸ τῷ δικαίῳ θὰ ἦτο ἀπροσδιόνυσον, ἀφοῦ θὰ ἔπρεπε τότε νὰ ἐξυπακούηται τὸ τῷ δοκοῦντι (=δοκοῦντι δικαίῳ).

Ἡ δὲ εἰκασία τοῦ Apelt ὅτι τὸ τῷ δικαίῳ εἶναι γένους οὐδετέρου καὶ συνάπτεται μετὰ τοῦ εὐδοκιμεῖν (=sich durch etwas berufen machen, sich durch etwas hervortun), εἶναι πλημμελὴς καὶ ἀπόβλητος· διότι οὐδεὶς Ἕλληνα ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εὐδοκιμῶ τινι ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ «γίνομαι εὐδόκιμος διὰ τινος (ἔργου)», ἢ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, εὐδοκιμῶ τῷ δικαίῳ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ γίνομαι εὐδόκιμος διὰ τοῦ δικαίου (τῆς ἀσκήσεως τῆς δικαιοσύνης). Ἑλληνικὸν εἶναι μόνον τὸ εὐδοκιμῶ ἐπὶ τινι = εἶμαι εὐδόκιμος, ἐνδοξος, «εὐυπόληπτος» διὰ τι, διὰ τὸ ἔχειν ἢ κεκτῆσθαι τι.

363 A. ἐπὶ πλεόν δὲ οὗτοι τὰ τῶν δοξῶν λέγουσι.

Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἔτι δὲ πλείονα οὗτοι λέγουσιν (εἶναι) τὰ ἀπὸ τῶν δοξῶν ἀγαθὰ = παριστῶσιν ὡς ἔτι πλείονα τὰ ἀγαθὰ τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς καλῆς φήμης. Λέγει δὲ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν δοξῶν, ἵνα δηλώσῃ τὰ διάφορα εἶδη τῆς καλῆς φήμης.

363 B. ἄκρας μὲν τε φέρειν βαλάνους, μέσσης δὲ μελίσσης.

Ὁ στίχος οὗτος, ὃν μνημονεύει ἐνταῦθα ὁ Πλάτων, εἶναι τοῦ Ἡσιόδου (Ἔργα καὶ Ἡμ. 231) : Ἄκρη μὲν τε φέρει βαλάνους, μέσση δὲ μελίσσης. Πλήν

μεταβεβλημένος ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον· διότι δὲν πρόκειται ἀληθῶς περὶ μιᾶς ἄκρας, ἤτοι τῆς κορυφῆς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄκρων τῶν κλάδων, οὐδὲ πάλιν περὶ τοῦ ἐνὸς μέσου (τοῦ μέσου τοῦ κορμοῦ) ἀλλὰ περὶ τῶν μέσων τῶν κλάδων. Οὐχὶ ἄρα ὀρθῶς μεταφράζεται ὁ στίχος «ἔχει ἡ κορφή του τὸν καρπὸ κ' ἔχει ὁ κορμὸς μελίσσια» *les chênes portent des glandes à leur cime et des abeilles dans leur tronc - Eichen tragen zu oberst und Bienen bergen im Stamme.*

Καὶ ὄντως δὲν θὰ ἦτο καλὴ καὶ γόνιμος ἡ δρυς, εἴπερ εἶχε βαλάνους μόνον ἐν τῇ κορυφῇ καὶ οὐχὶ ἐν ἐκάστῳ ἄκρῳ τῶν κλάδων. Αἱ δὲ μέλισσαι πάλιν δὲν ἐπικάθηνται ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων ἀλλὰ περὶ τὰ μέσα τῶν κλάδων. εἶναι πολὺ παράδοξος ἡ παρανόησις τόσον φυσικοῦ φαινομένου.

364 C. πείθουσιν ὡς ἔστι σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη θυσίαις τε καὶ ἐπισημαῖς, εἴτε τι ἀδίκημά του γέγονεν αὐτοῦ ἢ προγόνων, ἀκεῖσθαι μεθ' ἡδονῶν τε καὶ ἑορτῶν· εἴπερ τέ τινα ἐχθρὸν πημῆναι ἐθέλη, μετὰ σμικρῶν δαπανῶν ὁμοίως δίκαιον ἀδίκῳ βλάψει.

Ἡ ἐξήγησις ἔχει ὧδε· οἱ ἀγύρται προσπαθοῦν νὰ πείσουν τοὺς πλουσίους ὅτι ἔχουν θεῖαν δύναμιν, διὰ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν ἀποκτηθεῖσαν, ὥστε μὲ τὴν χρῆσιν εὐχαρίστων προσφορῶν καὶ θυσιῶν νὰ ἐξιλεώσουν ὅ,τι τυχὸν ἀδίκημα διεπράχθη ὑπὸ τινος, εἴτε τοῦ ἰδίου εἴτε κάποιου ἐκ τῶν συγγενῶν του· καὶ εἴπερ τις θέλη νὰ βλάβῃ ἐχθρὸν του, θὰ δυνηθῇ μὲ μικρὰ ἔξοδα νὰ τὸν βλάβῃ, ἐξ ἴσου δίκαιον καὶ ἀδικον.

Ἡ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι συνήθως φερομένη γραφὴ εἶναι βλάψειν, ἣτις προϋποτίθησιν ὅτι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος (ἠρτημένος ἐκ τοῦ ἔστι δύναμις). Ἀλλὰ τοιαύτη ὑπόθεσις εἶναι ἀπίθανος, διότι ἔδει τότε νὰ ὑπῆρχεν ἀντὶ τοῦ μέλλοντος ἐνεστώσως (βλάπτειν), ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ προηγούμενον ἀκεῖσθαι. Ἐκείνου μὴ ὑπάρχοντος καθίσταται φανερόν ὅτι ὁ λόγος μετέπεσεν ἀπὸ ἐξηρητημένου εἰς ἀνεξάρτητον· τοιοῦτος δὲ ὢν χρήζει ῥήματος, οἷον τὸ βλάψει, ἣτις γραφὴ παρέχεται ὄντως ὑπὸ τινῶν χειρογράφων. Ἐχει δὲ τὸ βλάψει ὑποκείμενον τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ τὸ ῥῆμα τῆς προηγούμενης ὑποθετικῆς προτάσεως, τουτέστι τὸ τις (τις τῶν πλουσίων).

Περὶ δὲ τοῦ του (=τινος), τοῦ κειμένου ἐν τῇ πρώτῃ ὑποθέσει (εἴτε τι ἀδίκημά του γέγονε . . .) παρατηροῦμεν ὅτι εἶναι γενικὴ ὑποκειμενικὴ τοῦ ἀδίκημα (=εἴτε τις ἠδίκησέ τι)· ἐπεξηγεῖται δὲ καὶ διευκρινεῖται ὑπὸ τῶν ἐπομένων γενικῶν, αὐτοῦ ἢ προγόνων (=αὐτοῦ τούτου (τοῦ ἰδίου) ἢ τινος τῶν προγόνων).

Κατὰ ταῦτα θὰ τεθῇ μετὰ τὸ ἑορτῶν ἄνω στιγμῇ, ἀντὶ δὲ τοῦ ἀπαρεμφάτου θὰ γραφῇ ῥῆμα (βλάψει).

364 C. τούτοις δὲ πᾶσι τοῖς λόγοις μάρτυρας ποιητὰς ἐπάγονται, οἱ μὲν κακίας πέρι εὐπετείας διδόντες.

Τὸ διδόντες σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ διδόντες λόγους, ἣτοι διδάσκοντες, δεικνύοντες, ἀναφέροντες (πβλ. κατωτ. 365 D 5, 452 A. Φαῖδρ. 270 B. Ἐρυξ.

398 E) (1). Τὸ δ' εὐπέτεια δὲν ἔχει τὴν ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς λέξεως προκύπτουσαν κυρίαν ἔννοιαν τῆς εὐκολίας πρὸς πτώσιν («τὸ εὐκολο κατρακύλισμα πρὸς τὴν κακίαν» (Γεωργούλης) — das leichte Hinübergleiten in die Bahn des Lasters (Apelt) ἀλλὰ σημαίνει ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν εὐκολίαν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐπίθετον εὐπετῆς δηλοῖ ἀπλῶς τὸν εὐκολον. Ταύτην δὴ τὴν σημασίαν ἔχουσιν αἱ λέξεις παρὰ Πλάτωνι, ὡς μαρτυροῦσι διάφορα χωρία. Πβλ. Τιμ. 64 D τὸ μετ' εὐπετείας γιγνόμενον ἄπαν. — Παρμ. 165 C — Πολ. 2, 369 B εὐπετέστερον ἰδεῖν. Αὐτ. 6, 494 D ἄρ' εὐπετέες οἶε εἶναι εἰσακουῖσαι διὰ τοσούτων κακῶν, Νομ. 4, 718 D 11, 933 A. Σοφ. 218 D κἀ. Ἐν πᾶσι τούτοις ὑπάρχει μόνη ἡ ἔννοια τῆς εὐκολίας, τοῦ εὐκόλου, οὐδὲν δὲ ὑπολανθάνει ἴχνος τῆς πτώσεως.

Ἐρχόμενοι νῦν εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου παρατηροῦμεν ὅτι ὡς πιθανὴ ἐφάνη τισὶν ἡ ἐξάρτησις τῆς γενικῆς κακίας ἐκ τοῦ εὐπετείας (τῆ. **περὶ εὐπετείας τῆς κακίας**). Ἄλλ' εἰ καὶ προσπίπτει, ἐκ πρώτης ὄψεως, ἡ τοιαύτη σύνταξις ὡς ἀπλουστέρα καὶ προτιμότερα, ἡμεῖς γε διστάζομεν νὰ ἐγκρίνωμεν αὐτήν, φρονούντες ὅτι τοιαύτη ἔκφρασις (κακίας **περὶ εὐπετείας**) δὲν εὐαρμοστεῖ πρὸς τὸν λεκτικὸν τρόπον τοῦ Πλάτωνος (τοιαύτην ἔκφρασιν πλατωνικὴν δὲν γινώσκομεν). Διὰ καὶ προτιμῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν **πέρι** (ἀντὶ τοῦ **περὶ**) καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ **εὐπετείας** μετὰ τοῦ **διδόντες**. Οὕτω φέρεται ἐν πολλαῖς ἐκδόσεσι (Jowett, Burnet, Chambry).

Σημειωτέον ὅτι τὴν ὀρθὴν σύνταξιν διέγνω ἤδη ὁ Stallbaum, πλὴν ὅτι διώρθωσεν, οὐδὲν δέον (ἀνευ τινὸς ἀνάγκης), τὸ εὐπετείας εἰς εὐπέτειαν (ἀλλ' ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς ἔχει λόγον· δηλοῖ τοὺς διαφόρους τρόπους, τὰ διάφορα εἶδη, τῆς εὐπετείας). Περὶ τῶν προτεινομένων διορθώσεων, ὡς ἀστόχων, οὐδὲν λέγομεν.

Ἐξήγησις· ὑπὲρ πάντων τούτων τῶν λόγων των ἐπικαλοῦνται μάρτυρας τοὺς ποιητάς, ἐνῶ ἄλλοι μὲν, προκειμένου περὶ τῆς κακίας, ἀναφέρουν τὰς εὐκολίας αὐτῆς.

365 A. (νέοι ἱκανοὶ) ὥσπερ ἐπιπτόμενοι συλλογίσασθαι, ποῖος

Ἡ ἀπὸ τῶν μελισσῶν ὠραία εἰκὼν δηλοῦται ἐμφαντικῶς οὐ μόνον διὰ τῆς **μτχ. ἐπιπτόμενοι ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἀπαρεμφ. συλλογίσασθαι**. Ὡς αἱ μέλισσαι ἐπιπτόμεναι ἐπὶ τὰ ἄνθη συλλέγουσι τὸ μέλι, οὕτω καὶ οἱ νέοι οἶονεὶ ἐπιπτόμενοι ἐπὶ τοὺς λόγους **συλλογίζονται** ἐξ αὐτῶν, τουτέστι **συλλέγουσι** παρατηρήσεις καὶ **συνάγουσιν** ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα (**συλλογίζονται**) περὶ τοῦ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ βίος αὐτῶν. Τὸ δίδαγμα λαμπρὸν καὶ ἡ εἰκὼν ἀπαράμιλλος! Ἐνταῦθα ἡμεῖς γε διορῶμεν λανθάνον φαιδρὸν λογοπαίγνιον, γιγνόμενον διὰ τοῦ ἐξυπακουομένου ῥήματος **συλλέγουσι** (ἐπὶ τῶν μελισσῶν) καὶ τοῦ **συλλογίζονται** (ἐπὶ τῶν νέων). Οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, ἂν ὁ συγγραφεὺς τοῦ Κρατύλου συνῆπτεν ἐτυμολογικῶς πρὸς ἀλληλα τὰ ῥήματα ταῦτα.

1) Οὐδεμίαν ἄρα ὑπάρχει ἀνάγκη μεταβολῆς τοῦ **διδόντες**.

365 B. *πότερον δίκαια τείχος ὕψιον ἢ σκολιαῖς ἀπάταις . . . ἀναβᾶς . . . διαβιῶ ;*

Ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ γραφή ὕψιον ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κώδικος F παρεχομένης ὑψηλόν· διότι τὸ ὕψιον, συγκριτικὸν ἐπίρρημα τοῦ ὕψι, σημαίνει ὑψηλότερον, ἥτις ἐννοία προσήκει ἐνταῦθα· καλῶς δὲ ἀπεδόθη τὸ ἐπίρρημα διὰ τοῦ «ψηλὰ καὶ πιὸ ψηλὰ» (νάνεβῶ τὸν πύργον) (Γρυπάρης).

Ἡ μετάφρασις τῶν στίχων τοῦ Πινδάρου θὰ εἶχεν ὧδε, ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον καὶ δημωδέστερον :

Μὲ ποῖο δρόμο νὰ ἀνεβῶ
στοῦ πύργου αὐτοῦ τὰ ὕψη ;
μὲ δρόμο ἴσιο — δίκαιο
ἢ μὲ λοξὴ τῆ στρατά ;

365 B. *ἀδίκῳ δὲ δόξαν δικαιοσύνης παρεσκευασμένῳ θεσπέσιος βίος λέγεται.*

Ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ ἀδίκῳ δὲ δόξαν δικαιοσύνης παρεσκευασμένῳ θεσπέσιος βίος λέγεται ὑπὸ τῶν πλείστων χειρογράφων παρέχεται ἡ γραφή παρεσκευασμένῳ, ὑπὸ τῶν δὲ παρασκευασμένῳ. Ἄλλ' εἶναι, νομίζω, ἡ πρώτη γραφή προτιμότερα· διότι ὁ παρακείμενος (παρασκευασμένῳ) συμφωνεῖ μᾶλλον ἢ ὁ ἀόριστος (παρασκευασμένῳ) πρὸς τὸν ἐνεστῶτα (δικαίῳ μὲν ἔστι μοι, ἐὰν μὴ καὶ δοκῶ) τῆς προηγουμένης προτάσεως, ἥτις εἶναι τὸ ἀντίστοιχον μέλος τῆς ἀντιθέσεως. Καὶ τοῦτο δ' εὐλόγως, ἀφοῦ ἡ ὑπὸ τοῦ παρακειμένου δηλουμένη παρελθοῦσα ἐνέργεια φυλάσσεται τρόπον τινὰ μέχρι τοῦ νῦν (τοῦ ἐνεστῶτος)· (ἰδοὺ ἡ ἀντίθεσις : εἶμαι δίκαιος καὶ φαίνομαι δίκαιος — εἶμαι ἀδίκος ἀλλ' ἔχω ἤδη παρεσκευασμένην τὴν φήμην τοῦ (δῆθεν) δικαίου, τουτέστιν εἶμαι μὲν ἀδίκος ἀλλὰ φαίνομαι δίκαιος).

366 C. *ὡς δὴ τοι εἶ τις ἔχει ψευδῆ μὲν ἀποφῆναι ἃ εἰρήκαμεν . . . πολλήν που συγγνώμην ἔχει καὶ οὐκ ὀργίζεται τοῖς ἀδίκους.*

Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἀρχῆς πρὸς τὰ ἐπόμενα (πολλήν που συγγνώμην ἔχει) εἶναι τοσαύτη, ὥστε εὐλόγως προσεδοκῶμεν τὴν γραφὴν καὶ εἶ τις . . . , ἢ, κατὰ τὸν Ast, εἶ τις καὶ ἔχει. Ἀλλὰ παρέλιπε, νομίζω, ὁ συγγραφεὺς τὸ καὶ ἐπίτηδες, ἵνα μετριάσῃ πως τὸ πλῆθος τῶν κατὰ σειρὰν παρατιθεμένων μορίων (ὡς δὴ τοι εἶ), κατέλιπε δὲ τοῖς ἀναγνώσταις τὴν ἄλλως εὐκόλον διάγνωσιν τῆς ὑπαρχούσης ἐνταῦθα ἀντιθέσεως.

Τὸ ὡς δὴ τοι σημαίνει τὸ «διότι βεβαίως», εἶναι δὲ φράσις οὐχὶ ἀσυνήθης τῷ Πλάτωνι. Πβλ. Φαῖδρ. 242 C· ὡς δὴ τι, ὦ ἑταῖρε, μαντικόν γέ τι καὶ ἡ ψυχὴ — Τίμ. 26 B· ὡς δὴ τοι τὰ λεγόμενα τῶν παιδῶν μαθήματα θαυμαστὸν ἔχει τι μνημεῖον.

Ὁ νοῦς εἶναι ὅδε· καὶ ἂν τις ἀκόμη δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ εἰρημένα εἶναι ψευδῆ καὶ ἔχῃ πεισθῆ ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι πράγμα ἄριστον, ὅμως παρέχει πολλήν συγγνώμην εἰς τοὺς ἀδίκους (').

1) Τὸ που δὲν εἶναι δηλωτικὸν ἀμφιβολίας, ἀλλὰ τρόπος μετριοφρονος ἐκφράσεως.

366 D. Ὡς δέ, δῆλον.

Οὕτως ἔχουσιν οἱ πλεῖστοι κώδικες A². D. M. Π), τινές δὲ (A¹. F) τὸ ὧδε. Καὶ ἐκράτησε μὲν εὐλόγως ἡ γραφὴ ἐκείνη· ἀλλ' ἡ φράσις, μὴ ἀπαντῶσα ἀλλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι, θὰ ἐφαίνετο παράδοξος ἢ κακῶς παραδεδομένη, εἰ μὴ ὑπῆρχε παρεμφερές χωρίον παρὰ Δημοσθένει (Κατὰ Τιμοκρ. 73, 20) : Ὡς δέ, ἐγὼ φράσω, ἔνθα εὐδῆλον ὅτι τὸ πλήρες εἶναι· ὡς δὲ οὕτως ἐστὶ (ἔχει), ἐγὼ φράσω. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐλέγετο ἀρχῆθεν τὸ ὡς δὲ οὕτως ἐστὶ (ἔχει), δῆλον, ἢ, ἐγὼ φράσω ἢ ἄλλο παραπλήσιον· εἶτα δὲ παρελείφθη τὸ οὕτως ἐστὶν (ἔχει) συντομίας χάριν, ὡς εὐκόλως νοοῦμενον.

366 E. αὐτὸ δ' ἐκάτερον τῆ αὐτοῦ δυνάμει ἐν τῇ τοῦ ἔχοντος ψυχῇ ἐνὸν καὶ λανθάνον θεοῦς τε καὶ ἀνθρώπους οὐδεὶς πώποτε . . . ἐπεξῆλθεν ἱκανῶς.

Ὁ κώδιξ F προστίθησι μετὰ τὸ δυνάμει τὸ τί δρᾷ, ὅπερ ὁ Burnet εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον. Ἄλλ' ἐνταῦθα ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ τοῦ τί δύνανται ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία ἀλλὰ περὶ τοῦ τί αὐταὶ εἶναι κατὰ τὴν λανθάνουσαν πάντας οὐσίαν. Πλὴν ὁ ἀντιγραφεὺς μὴ νοήσας τὴν ἀληθινὴν σημασίαν τοῦ δυνάμει ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐνὸν κατέφυγεν εἰς τὸ ἐρμῆνευμα, τί δρᾷ, οὐ προετάθη ἢ εἰς τὸ κείμενον εἰσαγωγή, οὐδὲν δέον.

Τὸ αὐτοῦ δυνάμει ἀνήκει εἰς τὸ ἐνὸν καὶ δηλοῖ ὅτι ἐκάτερον αὐτῶν (δικαιοσύνη καὶ ἀδικία) ἐνυπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως, εἶναι ἄρα ἀχώριστοι ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ σύμφυτοι αὐτῇ.

Μνημονεύομεν ἐνταῦθα ὡς παρεμφερές τὸ ἐν Φαίδρῳ (246 A) κείμενον χωρίον «έοικέτω . . . ξυμφύτω δυνάμει . . . ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου» (τὸ ξυμφυτος δύναμις εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῆ αὐτοῦ δυνάμει ἐνὸν).

Ἐξήγησις· κανεὶς ὅμως μέχρι τοῦδε δὲν ἀνέπτυξεν ἐπαρκῶς κάθε ἐν ἀπὸ αὐτὰ (δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν) ὅπως ὑπάρχει διὰ τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως ἐντὸς τῆς ψυχῆς (ἐκάστου ἀνθρώπου) ἔχοντος αὐτὸ καὶ (ὅπως) παραμένει ἄγνωστον καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία εἶναι ἔμφυτοι εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ οὐσία αὐτῶν παραμένει ἄγνωστος. Περὶ τούτων λοιπὸν οὐδεὶς παρέσχεν ἤδη ἱκανὴν ἐξήγησιν οὐδ' ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀδικία εἶναι τὸ μέγιστον κακὸν καὶ τοῦναντίον ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθόν.

367 B. Εἰ γὰρ μὴ ἀφαιρήσεις ἐκατέρωθεν τὰς ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς προσθήσεις, οὐ τὸ δίκαιον φήσομεν ἐπαινεῖν σε, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν.

Ὁ νοῦς ἔχει ὧδε· ἵνα κρίνης τὸ δίκαιον καθ' ἑαυτὸ καὶ τὸ ἄδικον καθ' ἑαυτό, πρέπει ἐν ἐκατέρῃ περιπτώσει νὰ μὴ λάβῃς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ἀληθεῖς κρίσεις (καθ' ἃς ὁ μὲν δίκαιος ἐπαινεῖται, ὁ δὲ ἄδικος ψέγεται) καὶ πάλιν νὰ μὴ συμπεριλάβῃς (νὰ μὴ συνυπολογίσῃς) τὰς ψευδεῖς κρίσεις (καθ' ἃς ὁ μὲν δίκαιος ψέγεται, ὁ δὲ ἄδικος ἐπαινεῖται). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ δίκαιος θὰ κριθῇ ὡς τοιοῦτος (ὡς δίκαιος), ἀδιάφορον ἂν ἀληθῶς ἐπαινεῖται καὶ ψευδῶς ψέγεται· καὶ πάλιν

λιν ὁ ἄδικος θὰ κριθῆ καθ' ἑαυτὸν (ὡς τοιοῦτος), εἴτε ἀληθῶς ψέγεται εἴτε ψευδῶς ἐπαινεῖται.

Εἶναι ἐνταῦθα προσοχῆς ἀξία ἡ πλατωνικὴ βραχυλόγος ἔκφρασις τοσούτων νοημάτων.

368 D δοκεῖ μοι . . . τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν . . . εἰ προσέταξε τις . . . τυγχάνει.

Συνήθως λαμβάνεται τὸ ἔπειτά τις ἐνενόησεν ὡς συνέχεια τῆς ὑποθέσεως τῆς διὰ τοῦ εἰ προσέταξέ τις εἰσαγομένης· οὕτω δὲ ἡ πρότασις ἔρμαιον ἂν ἐφάνη ἀποβαίνει ἀνεξάρτητος. Τοιαύτη εἶναι ἤδη ἡ ἐκδοχὴ τοῦ Stallbaum ὑποστίζοντος πρὸ τῆς λέξεως ἔρμαιον. Τὸ δ' αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Maas. Ἐνταῦθα ἀρμόζει ἀληθῶς τὸ κόμμα, διότι λήγει ἡ ὑποθετικὴ πρότασις. Ἡ πρότασις ἔρμαιον ἂν ἐφάνη . . . δὲν παύεται οὔσα λογικὴ ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως εἰ προσέταξέ τις . . . ἥς ὑποθετικῆς προτάσεως συντακτικὴ ἀπόδοσις εἶναι τὸ οἶαν περ (ἐνενοήσαμεν).

Καὶ τοῦτο δ' ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι σαφέστερος θὰ ἦτο ὁ λόγος, ἐὰν ἐξεφέρετο ἀναλυόμενος εἰς δύο ὑποθέσεις, ὧδέ πως· «δοκεῖ μοι . . . τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν αὐτοῦ, οἶαν περ ἂν (ἐποιησάμεθα), εἰ προσέταξέ τις . . . βλέπουσιν· ἔπειτα (δὲ πάλιν) εἰ τις ἐνενόησεν ὅτι . . . μείζονι, ἔρμαιον ἂν ἐφάνη . . .».

Ὁ νοῦς εἶναι τοιοῦτός τις· νομίζω ὅτι θὰ ἐκάμνομεν τοιοῦτου εἴδους ἐξέτασιν, ὁποῖαν θὰ ἐκάμνομεν, ἐὰν τις ἀνέθετεν εἰς ἡμᾶς, μὴ ἔχοντας πολὺ ὀξεῖαν ὄρασιν (ἔχοντας μυωπίαν), νὰ ἀναγνώσωμεν ἀπὸ μακρὰν μικρὰ γράμματα· ὕστερον δέ, ἐὰν οὗτος (ὁ τις) ἐσκέπτετο ὅτι τὰ ἴδια γράμματα ὑπάρχουν καὶ κάπου ἄλλοῦ μεγαλύτερα καὶ εἰς μεγαλύτερον πίνακα, τότε θὰ ἐφαίνετο ὡς εὔρημα τὸ νὰ ἀναγνώσωμεν πρῶτον ἐκεῖνα τὰ μεγάλα γράμματα καὶ ἔπειτα τὰ μικρότερα ἐξετάζοντες κατὰ πόσον εἶναι τὰ ἴδια· (τουτέστι καλύτερον καὶ εὐκολώτερον εἶναι νὰ ἴδωμεν πρᾶγμα τι ἐν μεγαλογραφίᾳ μᾶλλον ἢ ἐν μικρογραφίᾳ).

Τὸ παραδεδομένον κείμενον ἔχει ὑγιῶς, οὐδεμίᾳ δ' ἀνάγκη προσθήκης τοῦ γάρ, μετὰ τὸ ἔρμαιον, ὡς ὑπολαμβάνει ὁ Βασμανόλης.

369 D. ἄλλο τι γεωργός μὲν εἷς, ὁ δὲ οἰκοδόμος, ἄλλος δὲ τις ὑφάντης ;

Ἡμεῖς γε προσεδοκῶμεν μετὰ τὸ ἄλλο τι τὸν σύνδεσμον ἢ ἄλλο τι (γίγνεται, συμβαίνει) ἢ . . . ; =δὲν συμβαίνει ὥστε ἄλλος νὰ εἶναι γεωργός (γεωργός μὲν εἷς = ὁ μὲν εἷς, (ἄλλος μὲν) γεωργός), ἄλλος δὲ οἰκοδόμος ἄλλος δὲ ὑφάντης ; Διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἐξαίρεται ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως πολλῶν τάξεων (εἰδικῶν) πολιτῶν. Τοιοῦτου εἴδους ἐρωτήσεις ἀπαντῶσι συχναὶ παρὰ Πλάτωνι. Πβλ. Φαίδ. 70 C ἄλλο τι ἢ εἶεν ἂν ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἐκεῖ ; αὐτ. 70 A. ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν ἢ τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχὴ ; Αὐτ. 109 A : ἄλλο τι τὰ τρία ἢ ἀνώλεθρα ἂν ἦν ; Γοργ. 479 B : ἄλλο τι ἢ ὁμολογοῦμεν ; Θεαίτ. 154 E. 185 C κ.ά.

Ἐχομεν λοιπὸν τὴν γνώμην ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως ἔκειτο : ἄλλο τι ἢ γεωργός . . . , ἀλλ', ἄγνωστον διατί, ἐξέπεσε τὸ ἢ, ὅπερ πρέπει νὰ ἐπαναγάγωμεν.

371 E. Ποῦ οὖν ἂν ποτε ἐν αὐτῇ εἶη ἢ τε δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία ; καὶ τίνι ἅμα ἐγγενομένη ὧν ἐσκέμμεθα ;

Ἄλλοτε ὑπωπτεύομεν ὅτι ὀρθὴ γραφὴ θὰ ἦτο τὸ ἅρα καὶ οὐχὶ τὸ ἅμα· διότι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐρωτήσῃ ἀπαιτεῖται οὐχὶ ἡ ἔννοια τοῦ συγχρόνου (ἅμα) ἀλλ' ἀπλῶς ἡ ἔξαρσις τῆς ἐρωτήσεως (ἡ ἔννοια τοῦ ἅμα ὑπάρχει οἴκοθεν ἐν τῷ ἐγγίγνεσθαι, ὅπερ δὴ λέγεται κατωτέρω (372 E) ἐμφύεσθαι, ἦτοι ὑπάρχειν φύσει).

Ἄλλὰ τῷ χρόνῳ ὕστερον μετέγνωμεν, διότι παρατηρήσαμεν ὅτι ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων ὁ Πλάτων λέγει οὐχὶ ἅρα ἀλλὰ ποτε ἢ δῆ. Πβλ. Φαίδ. 81 B. 105 B. Πρωτ. 343 B. Φαῖδρ. ἀρχ. καὶ 228 E κἀ.

Ἐξήγησις καὶ ποῦ τάχα εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη ἐν αὐτῇ (τῇ πόλει) ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία ; Καὶ ἐντὸς ποίου πράγματος ἀπ' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχομεν ἐξετάσει, θὰ ἐλάμβανε συγχρόνως τὴν γένεσιν τῆς ; (ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία) ;

372 B. πρῶτον οὖν . . . πόλεμον.

Ἡ μακροτάτη αὕτη πρότασις φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἄμοιρος ἀσυνδέτων. Καὶ ἀληθῶς περιέχει τρεῖς προτάσεις, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἔχει ῥῆμα τὸ ἐργάσσονται, ἡ δὲ δευτέρα τὸ θρέψονται, ἡ δὲ τρίτη τὸ εὐωχῆσονται. Ἡ τρίτη ἐπακολουθεῖ εἰς τὴν δευτέραν ἄνευ συνδέσμου· διὸ καὶ ὄφειλον οἱ διάφοροι ἐκδῶται νὰ ἔθετον μετὰ τὴν λέξιν «καθαρά» ἄνω στιγμὴν.

Παρατηροῦμεν δ' ὅμως ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν λόγον κάλλιστα συνειρμένον καὶ παγίως συνδεδεμένον, ἐὰν ὑπολάβωμεν ὅτι μετὰ τὴν λέξιν «κατακλινέντες» ἐξέπεσεν (ὅπερ ἐνίοτε συμβαίνει) ὁ σύνδεσμος δέ. Οὕτω πως θὰ παρράκεινται αἱ προτάσεις ἀλλήλαις συναπτόμεναι ὧδε : θέρους μὲν ἐργάσσονται . . . θρέψονται δέ . . . κατακλινέντες δ' ἐπὶ στιβάδων . . . εὐωχῆσονται . . . Δὲν εἶναι δ' ὅμως ἀπίθανον ἀντὶ τοῦ δέ νὰ ἐξέπεσε πρὸ τοῦ «κατακλινέντες» ὁ σύνδεσμος καί. Οὕτω θὰ ἔχωμεν « . . . φύλλα καθαρά· καὶ κατακλινέντες ἐπὶ στιβάδων . . . ». Πβλ. τὸ ὀλίγῳ κατωτέρω (372 D) : καὶ τραγήματά που παραθήσομεν αὐτοῖς . . . καὶ οὕτω διάγοντες τὸν βίον ἐν εἰρήνῃ . . . παραδώσουσιν (ἐνθα καὶ ἡ ἔκφρασις καὶ ἡ ἔννοια ἔχει τινὰ ὁμοιότητα πρὸς τὸ προκείμενον χωρίον).

Τὸ «τὰ μὲν πέψαντες . . . » εἶναι προσδιορισμὸς τῶν προηγουμένων, τούτου δ' ἔνεκα δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῶν· ὅπερ θὰ συνέβαινεν, ἂν ἐτίθετο μετὰ τὸ «ἄλευρα» τὸ καί, καθὰ προτείνει ἀτόπως ὁ Βασμανόλης. Οὗτος ἔχει τὴν ἀτυχῶς οὐχὶ ἀσυνήθη κακὴν ῥοπὴν εἰς τὸ ἀθετεῖν τὴν παράδοσιν καὶ φιλεῖν τὰ καινά. Ἄλλ' ὅμως προσῆκον εἶναι τοῖς φιλολόγοις νὰ χωρῶσιν ἀεὶ μετὰ περισκέψεως καὶ μὴ ἐκτρέπωνται εἰς ὑπερκριτικὰ κυβιστήματα, ὑφ' ὧν θὰ ἐκινδύνευον τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἄτοπον νὰ ὑποστῶσιν ἐξαλλοίωσιν καὶ παραφθοράν. Εἶναι δ' εὐλογος καὶ προσφυῆς ἡ παρατήρησις ἐπιφανῶν φιλολόγων, καθ' ἣν «ἡ κριτικὴ περιπίπτει ἐνίοτε εἰς ὑπερκριτικὴν, ἣτις εἶναι χείρων τῆς ἀκρισίας» (1).

1) Τὸ πρᾶγμα παρατήρησεν ὁ Böckh καὶ ἐπανέλαβεν ὁ Γεώργ. Μιστριώτης ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πλατωνικοῦ Γοργίου, σελ. 23, ἐκδ. 4η.

Τὸ δ' ἐνταῦθα (372 B) κείμενον «*ξυνόντες ἀλλήλοις*» σημαίνει ἀπλῶς τὸ συνδιάγοντες, συνδιατρίβοντες, ἀναστρεφόμενοι μετ' ἀλλήλων, οὐχὶ δὲ τὸ «*Die Freuden der Liebe geniessend* (Apelt) ἢ «*χαιρόμενοι τὴν ἡδονὴ τῆς ἐρωτικῆς ἀπόλαυσης*» (Γεωργούλης). Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ περιάψωμεν εἰς τὴν φράσιν οὕτω ταπεινὴν ἐννοίαν.

373 A. (*προσέσονται*) . . . καὶ ὄψα δὴ καὶ μύρα καὶ θυμιάματα καὶ ἑταῖραι καὶ πέμματα . . .

Μετὰ τὰς δύο λέξεις (μύρα καὶ θυμιάματα) προσεδοκῶμεν λέξεις δηλούσας πρόσωπα, οἷον ἑταῖραι καὶ ἑταῖροι (κατὰ τὸ χωρίον τῆς Πολιτείας (8, 568 E : θρέψεται αὐτός τε καὶ οἱ συμπόται τε καὶ ἑταῖροι καὶ ἑταῖραι) ἢ ἑταῖραι καὶ παῖδες (κατὰ τὸ χωρίον τῶν Νόμων (5, 730 C) : καὶ ἑταίρων καὶ παίδων).

Οἱ κριτικοὶ προσκρούσαντες εἰς τὴν λέξιν ἑταῖραι μετέγραψαν εἰς ἀθήραι (=ζωμοὶ σίτου) (Nitzsche), ἢ ἐσχαρίται (=ἄρτοι ὠπτημένοι ἐπὶ ἐσχάρας) (Madwig), ἢ ἐραῖαι (=ἐλαῖαι) (Richter), ἢ ἕτερα (=ἄλλου εἴδους) (Stallbaum), ἢ ἱτρια (πλακούντια ἐκ σησάμου καὶ μέλιτος) (Κόντος).

Ἄλλ' οὐδεμία ἴσως ἀνάγκη μεταβολῆς. Ὅτι δὲ τὸ ἑταῖραι δὲν εἶναι ἀπροσδιόνυσον, ἐνταῦθα κείμενον, μαρτυρεῖ χωρίον τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἀχαρν. 1090) καὶ ἐνθα λέγεται «*κλῖναι, τράπεζαι, προσκεφάλαια, στέφανοι, μύρον, τραγήμαθ', αἱ πόρνοι πάρα*».

Ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου κεῖται, νομίζω, οὐχὶ εἰς τὸ ἑταῖραι ἀλλ' εἰς τὸ πέμματα. Εἰς τὸ ἑταῖραι δηλαδὴ εἶπετο τὸ ἑταῖροι ἢ παῖδες, ὡς λέξεις, ὡς εἶδομεν, ἡδύνατο νὰ γράψῃ ὁ Πλάτων. Ἀλλὰ πρῶίμως, φαίνεται, ὁ ἀντιγραφεύς, ἀποστέργων τὴν λέξιν, ἔκρινεν αὐτὴν μεταβλητέαν· ἀντ' αὐτῆς λοιπὸν ἐζήτησεν ἑτέραν ὁμοιάζουσαν πῶς κατὰ τὴν μορφήν πρὸς τὰ θυμιάματα καὶ κατ' ἐννοίαν πρὸς τὰ ὄψα καὶ μύρα· τοιαύτην δὲ λέξιν πρόσφορον εὔρε τὰ πέμματα.

Οὕτω τὸ ἀρχῆθεν κείμενον ἑταῖραι καὶ ἑταῖροι (ἢ παῖδες) μετεποιήθη εἰς ἑταῖραι καὶ πέμματα.

373 B. ἀλλ' ἤδη ὄγκου ἐμπληστέα καὶ πλήθους, ἃ οὐκέτι τοῦ ἀναγκαίου ἐνεκά ἐστὶν ἐν ταῖς πόλεσιν.

Τὰ ὄγκου καὶ πλήθους εἶναι ἐν διὰ δυοῖν (πβλ. Νόμ. 5, 737 C ὄγκου πλήθους), λεγόμενα ἀντὶ τοῦ ὄγκου πλήθους, πρὸς δήλωσιν τοῦ μεγάλου πλήθους (προσώπων καὶ πραγμάτων), ἃ . . .

Τὸ δὲ ἀναγκαίου ἐνεκά = ἐνεκά τῆς ἀνάγκης (πβλ. 373 A), ἦτοι πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Τὰ ἀναγκαῖα εἶναι τὰ ἀπαραίτητα εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς, ἀντιθέτως πρὸς τὰ μὴ ἀναγκαῖα, τὰ περιττά, ἢ, ἵνα ἐπὶ τὸ νεωτερικώτερον εἴπωμεν, «*τὰ εἶδη πολυτελείας*»· ἐκεῖνα μὲν ἔχει ἡ ἀληθινή, ἢ ὑγιής, ἢ φυσικὴ πόλις, ταῦτα δὲ ἡ τρυφῶσα, ἢ φλεγμαίνουσα (αὐτ. 372 E. 373 B).

Ἐξήγησις· ἀλλ' ἤδη (ἢ ὑγιεινὴ πόλις) πρέπει νὰ πληρωθῇ ἀπὸ μέγα πλῆθος (προσώπων καὶ πραγμάτων), τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν (τώρα) πλέον εἰς τὰς

πόλεις πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς (=δὲν εἶναι ἀπαραίτητα ἀλλὰ χρησιμεύουν ὡς ἤδη πολυτελείας).

Τοιοῦτω τρόπῳ βλέπομεν ἐνταῦθα, πῶς ἡ ὑγιεινὴ (φυσικὴ) πόλις μεταπίπτει εἰς πόλιν τρυφῶσαν.

373 E . . . πολέμου αὖ γένεσιν εὐρήκαμεν, ἐξ ὧν μάλιστα ταῖς πόλεσι καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ κακὰ γίνεσθαι, ὅταν γίνηται.

Τὸ ἐξ ὧν φαίνεται καὶ εἶναι τῷ ὄντι ἀνώμαλον· διότι προσεδοκῶμεν ἐξ οὗ (πολέμου). Ἄλλ' ἡ σύνταξις ἐγένετο κατὰ τὸ νοούμενον, ἦτοι ὡσεὶ ἔκειτο «γένεσιν τούτων (τῶν πραγμάτων ἢ αἰτίων) τοῦ πολέμου, ἐξ ὧν . . . ».

Ὑποκείμενον δὲ τοῦ γίνηται εἶναι ὁ πόλεμος, οὐχὶ δὲ τὸ «κακὰ», ὡς ὑπὸ τινων ἐνομίσθη. Λέγομεν τοῦτο, διότι τὸ χωρίον κακῶς μεταφράζεται: «προέρχονται . . . τὰ κακὰ, ὅταν προέρχονται!» καὶ «αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν αἰτίαν τῆς γένεσθαι τῶν κακῶν, ὅσα ἐμφανίζονται». Ἄλλὰ τὰ κακὰ τοῦ πολέμου γίνονται, ὅταν γένηται πόλεμος, οὐχὶ ὅταν γίνωνται κακὰ!!

Ἐξήγησις· ἔχομεν εὖρει (ἀποκαλύψει) τὴν ἀφορμὴν τῶν αἰτίων τούτων τοῦ πολέμου, ἕνεκα τῶν ὁποίων συμβαίνουν (=ἐξ ὧν προκύπτουν) μέγιστα κακὰ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τοὺς ἰδιώτας, δηλαδὴ καὶ εἰς τὸ κράτος, ὅταν γίνεται πόλεμος.

376 D. Καὶ ἄρα τι προύργου ἡμῖν ἐστὶν αὐτὸ σκοποῦσι . . . , ἵνα μὴ ἐῶμεν ἱκανὸν λόγον ἢ συχνὸν διεξιῶμεν.

Τὸ χωρίον ἐν μέρει τινὶ (ἐν τῷ τέλει) εἶναι ἀρκούντως δυσχερὲς ἕνεκα τῆς βραχυλόγου τῶν διανοημάτων ἐκθέσεως. Ἡ χειρόγραφος παράδοσις εἶναι ἀμφίλογος. Ὁ κῶδιξ Μ ἀντὶ τοῦ μὴ ἔχει ἢ καὶ συμφωνῶν τῷ F γράφει συχνὸν λόγον ἢ ἱκανόν, ἐνῶ ἐν τοῖς A.D.M. φέρεται ἱκανὸν λόγον ἢ συχνόν. Τὸ διεξιῶμεν δέ, παραλειπόμενον ἀλλαχοῦ, προσγράφεται ἐν τῇ ᾧα τοῦ A.

Τὸ κείμενον φαίνεται τεταραγμένον, ἀλλὰ τὸ νόημα εἶναι εὐδὴλον. Ὁ νοῦς τοῦ χωρίου εἶναι τοιοῦτος: «(λέγω ταῦτα), ἵνα ἡ ἐγκαταλίπωμεν τὴν συζήτησιν ἢ τὸ ἄναντιον ἀναλάβωμεν αὐτὴν ἐν ἐκτάσει· τὸ πρῶτον θὰ γίνῃ, ἂν εὐρεθῇ ὅτι ἡ συζήτησις δὲν συντελεῖ εἰς τὸν σκοπὸν· τὸ δὲ δεῦτερον θὰ συμβῇ ἐν τῇ ἐναντία περιπτώσει. (Σκοπὸς δ' εἶναι ἡ διάγνωσις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν γεννᾶται ἐν τῇ πόλει ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία)». Ζητεῖται δηλαδὴ, ἂν πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ συζήτησις ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ συνεχισθῇ καὶ δὴ καὶ διεξοδική.

Ὅτι οὕτως ἔχει, μαρτυροῦσιν οἱ ἀκολουθοῦντες λόγοι τοῦ Γλαύκωνος «προσδοκῶ προύργου εἰς τοῦτο ταύτην τὴν σκέψιν» (ἐλπίζω ὅτι θὰ εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον αὐτὴ ἢ ἔρευνα), μάλιστα δὲ οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους «οὐκ ἄρα ἀφετέον, οὐδ' εἰ μακροτέρα τυγχάνει οὔσα» (δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν ἔρευναν, ἔστω καὶ ἂν συμβῇ νὰ εἶναι πολὺ μακρά).

Τὸ προφανὲς (ἐκ τῶν συμφραζομένων κατάδηλον) τοῦτο νόημα παρέχει τὸ κείμενον διὰ μικρᾶς τινος μεταβολῆς, τουτέστι τῆς μεταθέσεως τοῦ μὴ μετὰ τὸ ἐῶμεν. Οὕτω θὰ ἔχωμεν δύο διαζευκτικὰς ἀντιθέτους προτάσεις: ἵνα (ἢ) ἐῶμεν μὴ ἱκανὸν λόγον καὶ ἢ (=εἰ δὲ μὴ=ἐν ἐναντία περιπτώσει) ἱκανὸν ὄντα τὸν λό-

~~γιν~~
γιν) συχνόν διεξίωμεν· τουτέστιν ἵνα ἐγκαταλίπωμεν συζήτησιν μὴ οὖσαν ἐπαρκῆ (μὴ χρήσιμον καὶ σπουδαίαν εἰς τὸν σκοπὸν) ἢ (τοῦναντίον) ἀναλάβωμεν τὴν συζήτησιν (σπουδαίαν οὖσαν, εἴαν εἶναι σπουδαία) διεξοδικῶς. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἀνέγνω πλημμελῶς μεταθεὶς τὰς λέξεις.

Ἡ κρατοῦσα γραφή (ἢ ἔχουσα τὸ μὴ πρὸ τοῦ ῥήματος) ἀναιρεῖ τὴν διαζευγνυμένην ἀντίθεσιν καὶ παρέχει νόημα ἐξεζητημένον καὶ ἀπίθανον, ὡς ἐμφαίνει ἢ ἐπαγομένη μετάφρασις: «Θέλομεν δὲ μήτε νὰ παραλίπωμεν τὸ ἀπαραίτητον μήτε πάλιν (ἄνευ ἀνάγκης) νὰ εἴμεθα διεξοδικοὶ» (Denn wir wollen doch weder das Erforderliche verabscheuen, noch auch (ohne Not) umständlich werden) O. Apelt [ἐνθα παραδόξως τὸ ἱκανὸν μεταφράζεται διὰ τοῦ **Erforderliche!**] — ἢ ἄλλως «ἵνα μὴ παραλίπωμεν σπουδαῖόν τι σημεῖον μηδὲ πάλιν ἔλθωμεν εἰς ἀπεραντολόγον συζήτησιν» (pour ne pas omettre un point important, pour ne pas non plus discuter à perte de vue) E. Chambry [ὅπου περιέργως τὸ ἱκανὸν λόγον μεταφράζεται διὰ τοῦ **point important!**]

Ἄλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ εἴπωσιν ἢ πῶς νὰ εἴπωσι (νὰ μὴ παραλειφθῇ τι ἢ νὰ μὴ εἶναι ὁ λόγος μακρὸς), οὐχί· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ γίνῃ ἢ νὰ μὴ γίνῃ συζήτησις. Εἶναι, νομίζομεν, φανερὰ ἢ ἐνταῦθα γινομένη παρανόησις.

Ἡ ἐξήγησις τοῦ ὅλου τούτου μέρους ἔχει ὧδε: Καὶ θὰ ὠφελήσῃ ἄρα γε ἡμᾶς ἢ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τούτου, ὥστε νὰ κατανοήσωμεν τὸ πρᾶγμα, χάριν τοῦ ὁποίου κάμνομεν πάσας ταύτας τὰς ἐρεῦνας, δηλαδὴ κατὰ ποῖον τρόπον γεννᾶται ἐν τῇ πόλει ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ ἀδικία; (ἐρωτῶ τοῦτο), ἵνα παραιτήσωμεν συζήτησιν μὴ οὖσαν ἀξιόλογον (σπουδαίαν διὰ τὸν σκοπὸν μας), ἢ (τοῦναντίον) ἀναλάβωμεν τὴν συζήτησιν, εἴαν εἶναι σπουδαία, διεξοδικῶς.

376 E. ἴθι οὖν, ὡσπερ ἐν μύθῳ, μυθολογοῦντές τε καὶ σχολὴν ἄγοντες, λόγῳ παιδεύσωμεν τοὺς ἄνδρας.

Οὕτω στίζομεν, διότι λαμβάνομεν τὸ μυθολογοῦντες ὡς ἐπεξήγησιν τοῦ μύθῳ. Τὸ μυθολογεῖν σημαίνει πλάττειν ἢ διηγεῖσθαι μύθους, τὸ δὲ σχολὴν ἄγειν σχολάζειν, ἡσυχάζειν, ἀνέτως διάγειν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνέτως διηγεῖσθαι.

Ὁ Σωκράτης ἐπιχαρίτως παρακελεύεται ὅπως ἀναλάβωσι τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν φυλάκων· αὕτη θὰ γίνῃ μυθικῶς καὶ ἀνέτως καὶ δὴ ἢ λόγῳ (=διανοία, θεωρία), οὐχὶ δὲ ἔργῳ (=πράξις, ἐνεργεία). Πβλ. αὐτ. 501 E «οὐδὲ ἢ πολιτεία, ἢν μυθολογοῦμεν λόγῳ, ἔργῳ τέλος λήψεται». Θεαίτ. 172 D «τοὺς λόγους ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ σχολῆς ποιοῦνται».

Ἐξήγησις· ἐμπρὸς λοιπόν, οἶονεὶ μυθικῶς, ἦτοι μυθολογοῦντες καὶ ἐν ἀνέσει διηγούμενοι, ἅς ἀναλάβωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν φυλάκων διὰ λόγου (=διὰ λόγων, οὐχὶ ἐπιπόνως καὶ δι' ἔργων).

382 B. ψεύδεσθαί τε καὶ ἐψεῦσθαι . . . ἔχειν τε καὶ κεκτῆσθαι τὰ ψεῦδος . . .

Ἡ τοῦ ῥήματος ἢ ἀπαρεμφάτου ἐπανάληψις ἐν χρόνῳ παρακειμένη δηλοῖ

ὅτι πράγμα τι ἢ ἰδιότης τις πρότερον κτηθεῖσα διατελεῖ καὶ νῦν ὑπάρχουσα. Οὕτω τὸ ψεύδομαί τε καὶ ἔψευσμαι σημαίνει οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι ψεύδομαι καὶ διατηρῶ τὸ ψεῦδος ὡς ἰδίαν κτῆσιν. Ἔχω τε καὶ κέκτημαι τὸ ψεῦδος=ἔχω καὶ διατηρῶ ὡς κτῆμα τὸ ψεῦδος (τὴν ἀμάθειαν. Πβλ. Σοφ. Ἄντιγ. 1278. Ἄνδοκ. 1, 74 «τῆνδε οὐσίαν εἶχον καὶ ἐκέκτηντο».

Τὴν διαφορὰν τοῦ ἔχειν καὶ τοῦ κεκτῆσθαι μαρτυρεῖ τρανῶς τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος (Θεαίτ. 197 B) : οὐ τοίνυν μοι ταῦτόν φαίνεται τὸ κεκτῆσθαι τῷ ἔχειν, οἷον, εἰ ἰμάτιόν τις πρίατο καὶ ἐγκρατῆς ὢν μὴ φορεῖ, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτόν αὐτό, κεκτῆσθαι δέ γε φαίμεν. Κέκτηται λοιπόν τις ἰμάτιον (ἔχει ἐν κατοχῇ, ἀγοράσας ἔχει ὡς κτῆμα) ἀλλὰ νῦν δὴ οὐκ ἔχει αὐτό (δὲν φορεῖ αὐτό κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην).

383 A. Συγχωρεῖς ἄρα, ἔφην, τοῦτον δεύτερον τύπον εἶναι, ἐν ᾧ δεῖ περὶ θεῶν καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν, ὡς μήτε αὐτοὺς γόητας ὄντας τῷ μεταβάλλειν ἑαυτοὺς μήτε ἡμᾶς ψεύδεσι παράγειν ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ;

Τὸ χωρίον ἔχει ἰκανὴν δυσχέρειαν, φοβούμεθα δὲ ὅτι δὲν κατενοήθη ἡ σύνταξις αὐτοῦ. Δύο ἐνταῦθα πρόκεινται συντακτικαὶ ἀνωμαλίας : πρῶτον μὲν ἐτέθη ἡ μετοχὴ κατ' αἰτιατικὴν (ὡς . . . ὄντας) ἀντὶ τῆς προσδοκωμένης γενικῆς (ὡς . . . ὄντων)· δεύτερον δὲ εἰς τὸ μήτε . . . ὄντας ἀκολουθεῖ τὸ ἀπαρέμφατον μήτε . . . παράγειν.

Ἡ πρώτη ἀνωμαλία προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι ἡ σύνταξις ἐγένετο «κατὰ τὸ νοούμενον». Ἡ φράσις δηλαδὴ λέγειν περὶ θεῶν δηλοῖ ἀκριβέστερον τὸ λέγειν περὶ θεῶν εἶναι τούτους· ἀντικείμενον δὲ πάλιν τοῦ ποιεῖν εἶναι τὸ αὐτό, τουτέστι τοὺς θεοὺς, τούτους. Πρὸς τὸ νοούμενον λοιπὸν τούτους συνετάχθη ἡ ἐπομένη μετοχὴ (ὡς . . . ὄντας), οὐχὶ δὲ πρὸς τὴν προηγουμένην γενικὴν θεῶν (ὡς . . . ὄντων).

Ἡ δὲ δευτέρα ἀνωμαλία ἔγκειται ἐν τῷ ἀπαρεμφάτῳ μήτε . . . παράγειν, ὅπερ κεῖται ἀπροσδιονύσως μετὰ τὸ μήτε . . . ὄντας. Ἀστόχως λέγει ὁ Γρηγόριος Βερναρδάκης (908 β) ὅτι «ὁ Πλάτων ἀντὶ τοῦ παράγοντος μετεχειρίσθη τὸ παράγειν, παραχθείς, ὡς φαίνεται, ἐκ τοῦ ἀπαρεμφάτου λέγειν, ἐξ οὗ καὶ ἐξαρτᾶται τὸ παράγειν». Οὐχ ἤττον ἀτυχῆς καὶ ἀσαφῆς εἶναι ἢ ὑπ' αὐτοῦ μετάφρασις « . . . ὁ τύπος, καθ' ὃν πρέπει καὶ νὰ λέγωμεν περὶ τῶν θεῶν καὶ νὰ παριστάνωμεν αὐτοὺς ὄντας γόητας (τέ. ὡς τοιούτους, οἱ ὅποιοι μήτε αὐτοὶ νὰ εἶναι γόητες) διὰ τοῦ ὅτι μεταβάλλουσιν ἑαυτοὺς μήτε ὅτι [τὸ μήτε ὅτι . . . πρὸς τί συνδέεται καὶ ποῦ ἀναφέρεται ;] παρασύρουν ἡμᾶς διὰ ψευδῶν ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ; ». Τοιαύτη ἐρμηνεία εἶναι, ὡς βλέπει πᾶς τις, ἀσυνάρτητος ἅμα καὶ ἀκατάληπτος, δεομένη καὶ αὐτὴ πολλῷ μᾶλλον ἄλλης ἐρμηνείας ἢ τὸ ἐρμηνευόμενον πλατωνικὸν χωρίον.

Ἡ περὶ τὴν μετοχὴν καὶ τὸ ἀπαρέμφατον δυσχέρεια προέκυψεν ἐκ τῆς συμφύρσεως δύο ἐξ ἴσου δυνατῶν συντάξεων, τουτέστιν ἐκ δύο δυναμένων ἐπ' ἴσης νὰ προσνεχθῶσι προτάσεων, ὧν ἡ μὲν ἑτέρα θὰ ἦτο προσδιορισμὸς τοῦ ἐξυπακουομένου ἀντικειμένου τοῦ ποιεῖν, ἢτοι τοῦ τούτους (αὐτούς), ἡ δὲ ἄλλη (θὰ ἦτο) προσδιορισμὸς τῶν εἰρημένων ἀπαρεμφάτων. Ἐν ἄλλοις λόγοις αἱ συμ-

φυρθεῖσαι προτάσεις εἶναι αἱ ἐξῆς δύο : 1η) . . . δεῖ περὶ θεῶν καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν (τούτους), ὡς μήτε . . . ὄντας μήτε παράγοντας . . . καὶ 2α) . . . δεῖ περὶ θεῶν καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν, μήτε αὐτοὺς εἶναι . . . μήτε ἡμᾶς ψεύδεσι παράγειν. Ἐκ τῶν δύο τούτων συμφυρθεῖσῶν προτάσεων προῆλθεν ἡ προκειμένη, ἥτις περιέχει μέρος μὲν ἐκ τῆς πρώτης (ὡς μήτε αὐτοὺς ὄντας), μέρος δ' ἐκ τῆς δευτέρας (μήτε ἡμᾶς ψεύδεσι παράγειν).

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωμαλία, ἀπαντῶσα ἐν τῇ γλώσση συχνή, εἶναι ψυχολογική. Ἐνίοτε δηλαδὴ δύο γλωσσικὰ στοιχεῖα (δύο λέξεις, δύο προτάσεις), ἐξ ἴσου δυνατὰ καὶ ἰσχυρὰ, τείνουσιν, οἷονεὶ πρὸς ἄλληλα ἀνταγωνιζόμενα, νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λέγοντος. Ἐν δὲ τῷ ἀγῶνι τῆς ἐπικρατήσεως ἐνδέχεται μηδέτερα νὰ ἐπικρατήσωσιν ἐντελῶς, ἀλλὰ νὰ ἐμφανισθῶσιν ἀμφοτέρα μόνον ἐν μέρει.

Τοιοῦτο εἶναι τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον καὶ ἐν τῇ γλώσση ἔστιν ὅτε παρατηρούμενον ψυχολογικὸν φαινόμενον τῆς συμφύρσεως, δι' οὗ πολλαὶ ἐρμηνεύονται τυπικαὶ καὶ συντακτικαὶ ἀνωμαλῖαι.

Ἐξήγησις· λοιπὸν εἶσαι σύμφωνος, εἶπον, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ δεύτερος τύπος, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει καὶ νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῶν θεῶν καὶ νὰ παριστῶμεν αὐτοὺς ὡς τοιούτους, ὁποῖοι (ὥστε, «ποῦ») μήτε οἱ ἴδιοι νὰ εἶναι μάγοι (ἀπατεῶνες) μεταβάλλοντες ἑαυτοὺς [κατὰ λέξιν : διὰ τοῦ νὰ μεταβάλλωσιν ἑαυτούς], μήτε ἡμᾶς νὰ ἐξαπατῶσι μὲ ψεύδη (γινόμενα) διὰ λόγου ἢ δι' ἔργου, [μὲ ψευδεῖς λόγους ἢ ψευδῆ ἔργα ;] (')

1) Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ὅτι ἐκ τῶν ἐν τοῖς πρόσθεν μνημονευθέντων δυσκόλων χωρίων οὐδὲν σχεδὸν εὐρίσκεται ἡρμηνευμένον ἐν τῷ Λεξικῷ Γρηγ. Βερναρδάκη, ἐνθα ὁμοίως ἐρμηνεύονται ἄλλα πολλῶ ἀπλούστερα καὶ εὐκολώτερα.